

HANGON LINTUASEMAN VUOSIKERTOMUS 2008

Aleksi Lehikoinen

Vuosi 2008 oli aseman 30. toimintavuosi. Vuosi oli täynnä aktiivista toimintaa, vaikka varsinainen pyöreiden vuosien juhlistaminen Tringan kuukausikokouksen yhteydessä siirtyikin vuoden 2009 puolelle. Asema oli jälleen miehitettynä koko vuoden. Tästä huolimatta uudet miehittäjät ovat tervetulleita asemalle. Keväisin asemalla on lähes aina tilaa. Syksyllä tilaa löytyy lähes aina viikolla sesonkiaikanakin, mutta viikonloput on useimmiten varattu täyteen jo viikkoja aiemmin. Asemalla yöpyi vuoden aikana yhteensä 70 miehittäjää, bussiretkiä järjestettiin asemalle kymmenen ja muita päiväretkeilijöitä vieraili runsaasti. Kevätkauden päämiehittäjiä olivat Aatu Vattulainen 180 vrk, Petteri Lehikoinen 32, Jonne von Hertzen 28, Aleksi Lehikoinen 20 ja Petri Saarinen 18. Syksyn päämiehityksestä vastasivat Aatu Vattulainen 184 vrk, Kaisa Välimäki 34, Petteri Lehikoinen 33, Jukka Vilen 27 ja Jarkko Santaharju 26. Vuoden lopussa varauksista vastannut Kari Soilevaara luopui kahdeksan vuoden uurastuksen jälkeen asemanhoitajan pestistään ja tilalle valittiin Petteri Lehikoinen.

Rengastajatilanne oli hyvä, koska lähes yhtäjaksoinen rengastus saatiin järjestettyä 26.7.–8.11. väliseksi ajaksi. Toimintavuonna rengastuksia kertyi hieman keskiarvoa enemmän (14 349 lintua, 95 lajia) (Taulukko 1).

Tutkimus- ja julkaisutoiminta

Aseman julkaisutoiminta jatkui pirteänä ja vuodelle 2008 kirjattiin seitsemän Halias-aiheista julkaisua. Näihin kuului perinteiset vuosikertomukset Linnut-vuosikirjassa ja Tringa-lehdessä (Lehikoinen 2008a, b). Haliaksen muuttoaineistoa esiteltiin Wildlife Biology -sarjassa, jossa ilmestyneessä artikkelissa todettiin Itämerellä haahkapopulaation muuttuneen voimakkaasti koirasvoittoiseksi viimeisen 15 vuoden aikana (Lehikoinen ym. 2008a). Hangon sekä Jurmon lintuasema-aineistoa oli sisällytetty myös loppuvuodesta puolustetussa Kalle Rainion väitöskirjassa (Rainio 2008).

Vuoden ehkä tärkein julkaisukokonaisuus oli Haliaksen 30-vuotisen taipaleen johdosta tehty teemanumero Tringa-lehdessä. Teemanumero pitää sisällään kannankehitysartikkelin (Lehikoinen ym. 2008b), päivitetyn aseman kehittämissuunnitelman (Lintuasematoimikunta 2008) ja kevyemmän tunnelmaosion (Useita kirjoittajia 2008). Kannankehitysartikkelissa tarkastellaan Haliaksen lintumäärien muutoksia 29 vuoden ajalta yli 200 lajin osalta. Aseman kehittämissuunnitelman tarkoituksena on turvata sekä kehittää aseman toimintaa tulevaisuudessa. Tunnelmaosiossa on valotettu Haliaksen tapahtumia päiväkirjojen tekstien pohjalta.

Haliasaiheisten artikkelien julkaisuluettelo päivitetään Haliaksen internet -sivustolla, jolta suurin osa niin vanhoista kuin uudemmistakin artikkeleista on ladattavissa pdf -muodossa. Julkaisuluettelo piti sisällään vuoden 2008 lopussa yhteensä 73 Haliasaiheista julkaisua. Haliaksen viimeaikaiset havainnot päivitettiin koko vuoden ajan käytännössä päivittäin. Viimeaikaisiin havaintoihin ja julkaisuluetteloon löytyvät linkit aseman kotisivuilta <<http://www.tringa.fi/lintuasemat/halias.html>>. Halias kuuluu yhdessä Tvärminnen eläintieteellisen aseman kanssa läntisen Suomenlahden pitkäaikaisten ekologisten havaintosarjojen seurantaverkoston (Western Gulf of Finland LTER-site WelFin). Koko Suomen seurantaverkosto (FLTER) sai loppuvuodesta EU-rahoitusta, jonka turvin on tarkoitus kehittää mm. Haliaksen tietokantajärjestelmää.

Päähavainnoitsija Aatu Vattulaisen kevähavainnoinnin erityiskohteena oli muuttavien haahkojen sukupuolijakauma. Loppukesällä ja syksyllä Vattulainen keräsi aineistoa ruokailevien merimetsojen parvikäyttäytymisestä Suomen ympäristökeskukselle. Syksyllä panostettiin

poikkeuksellisen pohjantikkavaelluksen tarkempaan dokumentointiin sekä tutkittiin suo- ja sarvipööllöjen ikä- ja sukupuolimääritystä kuvaamalla kaikki pyydystetyt *Asiot*.

Asematoiminnan kehittäminen

Lintuaseman omistaja, Helsingin Seudun Lintutieteellinen Yhdistys, Tringa r.y., teki vuoden alusta uuden vuokrasopimuksen 15 vuodeksi Metsähallituksen kanssa, jonka mukaan Tringalla on lintuasematoimintaa varten oma tontti Uddskatanilla asemarakennuksen ympärillä. Tontin vuokra maksetaan tehdyillä töillä, joihin kuuluvat puutarhan niityn niittäminen, polkuverkoston ylläpito, ryhmien opastaminen, luonnonsuojelualueen valvonta sekä erilaiset pesimälintulaskennat ja niistä raportointi. Harrastajat voivat tukea aseman toimintaa osallistumalla näitä koskeviin talkoisiin.

Konkreettisin uudistus asemalla oli aseman viereen suunnitellun huoltorakennuksen töiden aloittaminen. Rakennustoimet aloitettiin kesäkuun puolivälissä ja elokuussa talon kattoa komisti jo huopa. Huoltorakennus tulee sisältämään uuden lintujen käsittelyä varten toteutetun rengastushuoneen, saunan sekä varastotilaa. Huoltorakennuksen viimeistely tullaan tekemään vuoden 2009 aikana, mutta ensilöylyt asemalla on jo otettu tätä tekstiä kirjoittaessa. Huoltorakennuksen päänikkareina toimivat Petri Saarinen ja Jukka Vilen, jotka valittiin urotyöstä vuoden tringalaisiksi 2008. Rakennuksen on suunnitellut Haliaskonkari Pekka Hänninen. Rakennustalkoiden lisäksi asemalla järjestetyt talkootyöt käsittivät mm. aseman sisäovien uusimisen, rengastuslinjojen ja polkuverkoston kunnostamista, pyörävajan korjausta, puutöiden tekoa ynnä muuta aseman perusylläpitoa varten tarvittavia toimenpiteitä. Asema sai Metsähallitukselta lahjoituksena kaksi kompostikäymälää, jotka otettiin käyttöön.

Aseman retkitoimintaa kehitettiin järjestämällä kaksi erityisesti nuorille lintuharrastajille suunnattua viikonloppuretkä. Huhti- ja heinäkuiset retket olivat kovin suosittuja ja niitä tullaan jatkamaan tulevinakin vuosina yhteistyössä käynnistetyn Tringan nuorisosaaston kanssa.

Tringan internet-sivujen uusimisen myötä myös Haliaksen nettisivut uudistuivat ja niiden päivittäminen tuli helpommaksi. Vuoden aikana aseman kaikki päivä- sekä vieraskirjat valokuvattiin digitaaliseen muotoon sekä aloitettiin aseman digitaalisen museoarkiston kerääminen.

Lintuhavainnot

Talvi

Vuosi alkoi komeasti kun 37 vanhan pikkulokin parvi muutti korkealla niemeä pitkin länteen. Muitakin eksoottisia lämpimän talven siivittämiä havaintoja tehtiin. Gåun särkällä havaittiin talven aikana parhaimmillaan 3 luotokirvistä ja 3 niittykirvistä. Taivaanvuohi sinnitteli Gåsörsvikenin lahdella 12.1. asti. Helmikuusta alkaen talvehti saaristossa nuori calidus-tyyppinen muuttohaukka.

Kevät

Kevätmuutto alkoi aikaisin ja helmikuun lopulla havaittiin jo toista sataa muuttavaa haahkaa, kymmeniä tukkakoskeloita sekä mm. ristisorsa, harmaahaikara, kiuru, kottaraisia ja pulmusia. Haahkan alamäki näkyy myös kevätmuuttomäärissä. Kevään paras muuttonoteeraus oli 10.4. vaivaiset 2830m. Kurkia sen sijaan nähtiin ennätyksen paljon ja uusi muuttoennätys kirjattiin 15.4. 5404m. Kahlaajilla nähtiin todella hienoja muuttoja koleaan etenkin koleaan toukokuun ansiosta, joka pudotti muuttajat alas: isokuovi + IK 23.4. 904m, pikkukuovi 5.5. 173m, punakuiri +IK 10.5. 2225m, liro 10.5. 891m. 29.5. laskettiin yhteensä yli 30000 kahlaajaa, joista määritettiin seuraavasti: tundrakurmitsa + IK 6200, isosirri + IK 2860, suosirri + PK 20100. Komea allihaahkaparvi piristi vapunseutua viipymällä muutaman päivän paikallisena niemen luoteispuolella. 2.5. parvesta laskettiin 30 koirasta ja 25 naarasta. Haliaksen mittakaavassa komea sepelhanhien muutto nähtiin 1.6., jolloin niemen ohitti 10400m.

Haliaksen länsipuolella alkaa koirashaahkojen sulkasatoalue Saaristomerellä, joka on yksi

Suomen kansainvälisesti arvokkaista IBA-alueista. 29.5. bunkkerilta laskettiin huikeat 19000 paikallista haahkaa, joten alueella on edelleen merkitystä lajin levähdysalueena.

Kesä

Asema-alueella tai sen läheisyydessä todettiin linnustoselvityksissä yhteensä 64 pesivää tai reviiriä pitävää lajia. Näistä merkittävimpiä olivat merikotka (ensipesintä alueella), kolme tylliparia, kaksi merikihuparia, pikkutikkapari, kolme paria pikkulepinkäisiä ja kaksi urpiaisreviiriä (ruskea cabaret-tyyppinen poikanen rengastettiin).

Kesällä havaittiin myös useita huomattavia muuttoja. Naurulokkien massamuutto todettiin ensikertaa kesäkuun puolella kun 29.6. muutti "syksyn" kovin noteeraus 1182m. Harmaahaikaroita saapui etelästä 9.7. 54m ja 13.7. kesäpäivää juhlisti vanha muuttohaukka painelemalla pohjoiseen. Kirjosiipikäpylintujen vaellus alkoi jo heinäkuun loppupuolella.

Syksy

Syksyllä nähtiin taas useita huikeita muuttoja. Petolintujen muutto oli näyttävä. Ennätyksiä kolkuttelivat varpushaukka 26.8. 1030m (ensimmäinen tonnin ylitys ikinä), hiirihaukka 8.10. 385m, tuulihaukka 26.8. 69m10p ja nuolihaukka 10.9. 32m3p. Kurkia nähtiin parissa päivässä 24.-25.9. 12360m. Alleja nähtiin ilahduttavan paljon, joista parhaimpana päivänä 29.10. 15200m. Tikkojen puolesta syksy oli hyvä. Ennätyksiä rikkoivat mm. palokärki 12.9. 39m ja pohjantikka 8.10. 70m (ks. tarkemmin kohta vaelluslinnut). Pöllösyksy hieman odotettua vaisummaksi, mutta tynenä klassisena pöllöyönä neljän tunnin stajaus bunkkerilla 1.11. sataman valojen avustuksella tuotti huikeat 32 sarvipöllöä ja lisäksi kuusi lintua saatiin verkosta. Naakkakannan kasvusta (Kuva 1) kertoi komea uusi Haliasennätys 15.10. 6290m.

Vaelluslinnut

Vaellusyksy oli nihkeän viime vuoden jälkeen monipuolinen. Pöllöjä havaittiin kuitenkin melko vähän, sillä poikkeuksellisen runsas myyräkanta piti myyränpurijat metsissä. Sarvipöllöjä havaittiin 22p 32m 24r, suopöllöjä 12p1m6r ja helmipöllöjä vaivaiset 3r.

Syksy muistetaan etenkin komeasta tikkavaelluksesta. Pohjantikalla (369m 12p 57r; Kuva 2), valkoselkätikalla (14m 20p 3r; osa paikallisista samoja yksilöitä) ja palokärjellä (264m 110p r) oli ennätysvaellus, pikkutikalla hyvä (185m 55p r) ja käpytikalla kohtalainen (261m 41p r). Harmaapäätikkoja nähtiin normaalisti (7m 3p 1r). Hyvän pihlajamarjasadon siivittäminä tilhiä nähtiin hyvin (syksyn summa 42060m 1468p).

Tiaisilla meno oli hyvää tali- (30764m 3828r) ja sinitiaisella (23108m 3108r). Kuusi- (4990m 52p 710r) ja pyrstötaisella (1263m 313p 538r) meno oli kohtalaista. Hömötiaiset (78m 65p 40r) loistivat poissaolollaan ja töyhtötiaiset pysyivät perinteiseen tapaan metsissä (6r). Pähkinänakkeleita havaittiin 12 ja ainoa rengastettu oli *europa*-alalajia. Pähkinähakeilla ja (746m 36p 56r) närhillä (2009m 5p 49r) oli hyvä vaellus. Pikkukäpylinnuilla (4094m 46p 1r, sis. Loxc/p) oli hyvä vaellus, kirjosiipikäpylintuja (16m 6p 1r) nähtiin kohtalaisesti ja isokäpylintuja (41m 8p) liikkui normaalisti.

Harvinaisuudet

Asemalla havaittiin kuluneena vuotena yhteensä 225 lajia. Uusia asemalajeja havaittiin kolme: tulipäähippiäinen (3.5.), isokihu (21.5.) ja mustakaularastas (23.10.). Aseman toinen punakaulahanhi havaittiin muutolla 1.6. Pikkuharvinaisuuksia nähtiin seuraavasti: kyhmyhaahka (1), pikku-uikku (1), katto- (1) ja mustahaikara (2), niittysuohaukka (1), kiljukotka (1), pikkukajava (3), riuttatiira (4), virtavästäräkki (4), taiga- (4) ja hippiäisuunilintu (2), keltahemppo (1).

Kiitokset

Suomen Kulttuurirahaston apurahan turvin pystyttiin taas maksamaan syyskauden havainnoijille ja rengastajille päivärahaa, josta kiitokset. Helo Oy lahjoitti aseman huoltorakennukseen kiukaan ja Icopal Oy kattoeristeet. Lisäksi YIT tuki aseman huoltorakennuksen rakentamista ja Micropirates avusti uuden tietokoneen hankinnassa. Kiitos kuuluu myös kaikille vuoden 2008 miehittäjille, talkoolaisille ja asemamaksun maksaneille. Seppo Niiranen kokosi aseman rengastukset, joista lämmin kiitos! Tue lintuaseman toimintaa maksamalla asemamaksu tai tee lahjoitus (aseman tili: 101430-205266).

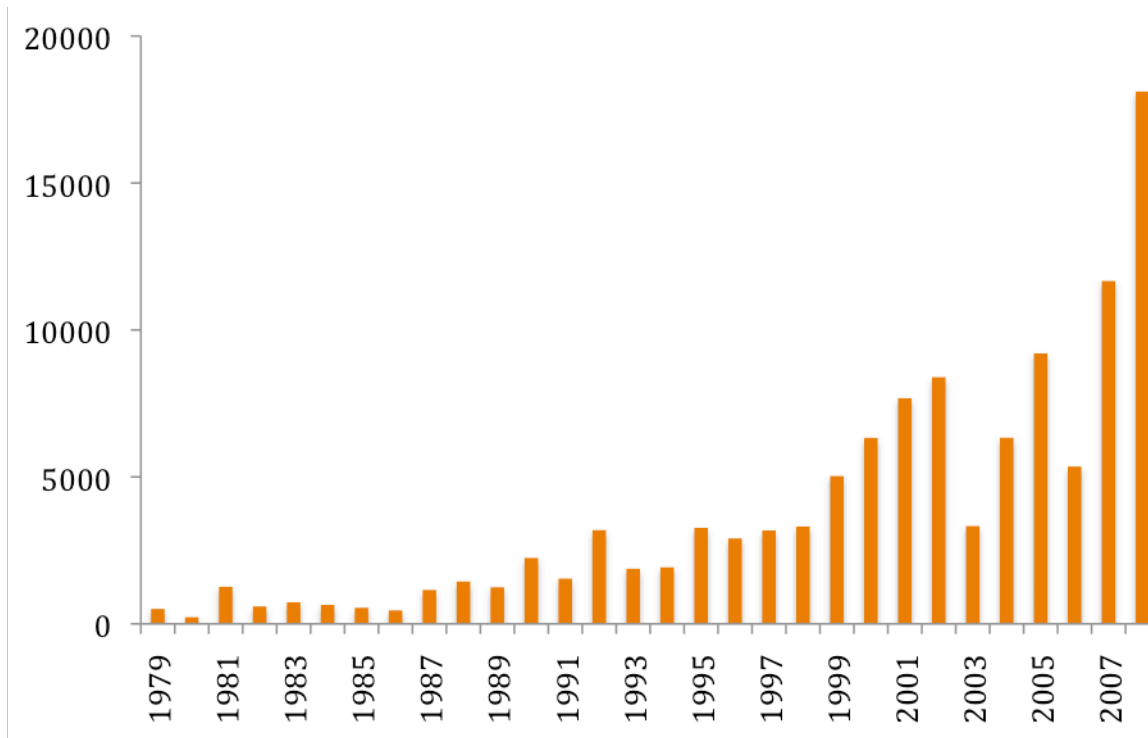
Lähdeluettelo:

- Lehikoinen, A. 2008a: Hangon lintuaseman toimintakertomus 2007. — Haliaksen internet-sivut.
- Lehikoinen, A. 2008b: Halias. — Julkaisussa Nikkinen, L. (toim.): Suomen lintuasemien toiminta vuonna 2006. Linnut-vuosikirja 2007: 87–89.
- Lehikoinen, A., Christersen, T. K., Öst, M., Kilpi, M., Saurola, P. & Vattulainen, A. 2008a: Large-scale change in the sex ratio of a declining eider population. — *Wildlife Biology* 14:288-301.
- Lehikoinen, A. (toim.), Ekroos, J., Jaatinen, K., Lehikoinen, P., Lindén, A., Piha, M., Vattulainen, A. & Vähätalo, A. 2008b: Lintukantojen kehitys Hangon lintuasemalla 1979-2007. — *Tringa* 35:146-209.
- Lintuasematoimikunta (toim. Lehikoinen, A.) 2008: Hangon lintuaseman kehittämissuunnitelma. — *Tringa* 35:220-239.
- Rainio, K. 2008: Climate change effects on avian migration. — Ph.D.Thesis. *Annales Universitatis Turkuensis*. Sarja 230.
- Useita kirjoittajia 2008: Asemalla sattuu ja tapahtuu - otteita päiväkirjoista. — *Tringa* 35:210-219.

Asemanhoitajat

Aleksi Lehikoinen
Norkkokuja 3B 29
00790 Helsinki
045-1375732, aleksi.lehikoinen@helsinki.fi

Petteri Lehikoinen (varaukset)
Talonpojantie 5B 17
00790 Helsinki
040-7233383, petteri.lehikoinen@helsinki.fi

Kuva 1. Naakan syksyiset muuttajamäärät vuosina 1979-2008.

Taulukko 1. Vuoden 2008 lajikohtaiset rengastusmäärät Hangon lintuasemalla.

Laji - Species	2008
Cyg olo	1
Som mol	1
Ardcin	1
Per api	1
Acc gen	1
Acc nis	321
Fal col	1
Fal sub	1
Hae ost	3
Cha dub	2
Cha hia	3
Cal alp	27
Phi pug	1
Sco rus	4
Tri gla	33
Act hyp	2
Col pal	1
Cuc can	2
Asi otu	24
Asi fla	6
Aeg fun	3
Jyn tor	2

Pic can	1
Dry mar	75
Den maj	16
Den leu	3
Den min	28
Pic tri	57
Hir rus	3
Ant tri	18
Ant pra	2
Mot fla	2
Mot alb	17
Bom gar	502
Tro tro	74
Pru mod	75
Eri rub	455
Lus lus	24
Lus sve	1
Pho och	1
Pho pho	42
Sax rub	1
Oen oen	6
Tur mer	47
Tur pil	25
Tur phi	45
Tur ili	10
Loc nae	1
Acr sch	8
Acr dum	2
Acr ris	1
Acr sci	1
Hip ict	22
Syl nis	1
Syl cur	202
Syl com	82
Syl bor	96
Syl atr	43
Phy pro	2
Phy ino	4
Phy sib	7
Phy col	50
Phy lus	482
Reg reg	2070
Mus str	36
Fic par	6
Fic hyp	41
Aeg cau	538

Par mon	40
Par cri	6
Par ate	710
Par cae	3108
Par maj	3828
Sit eur	1
Cer fam	222
Lan col	12
Lan exc	3
Gar gla	49
Nuc car	56
Cor nix	1
Stu vul	4
Pas mon	7
Fri coe	120
Fri mon	22
Car chl	236
Car car	4
Car spi	87
Car can	1
Car mea	95
Lox leu	1
Lox cur	1
Car ery	9
Pyr pyr	46
Emb cit	10
Emb sch	4
Total	20371
Yht. lajeja	
- No.	
Species	95